

Za nr 1 do _____ pozwolenia
Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków Nr 11/R/2020
16 MAR. 2020
z dnia _____

Opolski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
E. J. J.

BALUSTRADA

BALUSTRADA

OPIS OBIEKTU

Drewniana i polichromowana balustrada wysokości około 1 metra dzieli Salę Rady na dwie części, tworząc falistą w obrysie granicę pomiędzy podwyższoną w podłodze strefą w głębi Sali, a niższą w części wejściowej. Fragmenty boczne balustrady są stałe. W środkowej części na odcinku wybrzuszenia znajduje się otwierana, dwuczęściowa bramka z zachowanymi do dzisiaj okuciami i starym zamkiem. W okolicy okien balustrada łamie się i łączy krótkim odcinkiem ze ścianą.

Pierwotnie na balustradzie, po obu stronach bramki umieszczono dwa putta trzymające w dłoniach atrybuty związane z symboliką władzy sądowniczej. Po lewej stronie klepsydre, po prawej natomiast wagę szalkową. Dodatkowo po dwóch stronach na balustradzie zamocowano dwie bogato rzeźbione i złożone, ażurowe kraty, które tworzyły dodatkową granicę oddzielającą salę od podestu ze stołami sędziowskimi. Wszystkie te elementy widoczne na archiwalnych fotografiach obecnie nie istnieją.

Balustrada w swojej konstrukcji przywodzi na myśl nawiązanie do belkowania antycznego. Posiada wydatny, bogato profilowany cokół przypodłogowy, który łączy się z równie bogato opracowanym stopniem w miejscu podwyższenia podłogi. Strefa ażurowych tralek również bardzo ozdobna. Tralki płaskie o dekoracyjnym kształcie posiadają bazy oraz imposty. Dodatkowe profilowania oraz delikatne uskoki stwarzają iluzję trójwymiarowości. Tralki zgrupowane po 5 sztuk w części stałej balustrady i po 2 sztuki w obrębie otwieranej bramki. W krótkim odcinku przyokiennym zastosowano 3 tralki.

Całość poprzedzielana prostymi słupkami z ozdobnymi, wielobocznymi płycinami, z wymalowanymi ornamentami o motywach rolwerkowo-okuciowych. Wokół płycin cienkie listwowanie powtarzające skomplikowany kształt płycin, pokryte srebrem płatkowym. Taki wystrój widoczny jest od frontu balustrady. Od tyłu płyciny są skromniejsze. Choć ornament namalowany jest w zbliżonej konwencji, płyciny, choć również wieloboczne,

różnią się nieco kształtem i nie posiadają srebrzonego listwowania. Zostały jedynie opracowane schematycznie w sposób malarski, sugerując lekkie cofnięcie płycin w stosunku do zewnętrznych płaszczyzn słupków. W środkowej części płyciny po dwóch stronach centralnej furtki posiadają dwie różne formy. Jedna z nich wydaje się być namalowana wtórnie, co wymaga doprecyzowania w czasie prowadzenia prac konserwatorskich.

W partii otwieranej furtki płyciny są dwuczęściowe i dzielone w miejscu krawędzi skrzydeł.

Balustrada nakryta szerokim, rozprofilowanym i gierowanym pochwytem, który w miejscu ornamentowych płycin dodatkowo rozszerza się. Gierowanie przebiega w analogiczny sposób w części cokołowej, co uwypukla elementy malowanych ornamentów, wysuwając je ku przodowi. Zwiększa to modelunek światłocieniowy i jeszcze bardziej uplastycznia całość. Tak opracowano frontową stronę balustrady. Tylne części pozostaje mniej rozczłonkowana, a tralki są płaskie bez podziałów.

TECHNIKA WYKONANIA-BADANIA STRATYGRAFICZNE

Balustrada wykonana została z drewna. Pochwyt balustrady najpewniej z drewna liściastego. Na dość dużym ubytku widoczny jest przełam drewna o strukturze drewna liściastego. Tralki natomiast wykonano z drewna iglastego, co widać na przetarciach warstwy malarskiej. Powierzchnia elementów, zwłaszcza tralek jest nierówna, opracowana dość rustykalnie. Struktura usłojenia wyraźnie widoczna na warstwie malarskiej z licznymi wgłębieniami i nierównościami oraz zarysowanymi obecnie sękami.

Całość jest polichromowana, a malatura wykonana została w technice olejnej. W przetarciach widoczna jest cienka warstewka malowanego gruntu w kolorze jasno-szarym. Z uwagi na niewielką grubość gruntu jego celem było raczej zamalowanie powierzchni drewna, niż jego wygładzenie. Jednocześnie wprowadzenie ogólnego tonu w podmalowaniu było do wykorzystania w późniejszym opracowaniu laserunkowym. Widać to w transparentnie opracowanych użyleniach w kolorze zielonkawego ugru. Generalnie tralki

malowane są z imitacją marmoryzacji w kolorze błękitno-szarym techniką a'la prima, czyli mokre w mokre. Schematycznie malowane, ukośne smugi w kolorze ciemno szarym w odcieniu błękitnym oraz białym imitują iluzjonistyczne użycie marmuru. Pojawiają się także partie grubo malowane z widocznymi impastami. W tle widoczne sporadyczne, złożone użycia wykonane zapewne pierwotnie, które obecnie giną w grubo malowanej malaturze. Całość lekko pożółkła na skutek pociemnienia użytego werniksu na powierzchni malatury.

Malowane płyciny posiadają kształt wydłużonych wertykalnie ośmioboków. Na brzegach ozdobione są cienkimi listewkami o delikatnym profilu w kształcie simy, srebrzonymi płatkami srebra na poler, obecnie zmatowiałe. Na płycinach ornamenty. Wykonane są w technice olejnej na jasnougrowym tle. Malowane swobodnie, a'la prima, grubą farbą z widocznymi, delikatnymi impastami. Utrzymane w konwencji przenikających się wstęg oraz wolut wraz ze stylizowanymi motywami liści akantu z delikatnym modelunkiem światłocieniowym wykonanym w kolorach bieli i czerni. Motywy utrzymane w kolorystyce brązowo-szarej z podrysowaniami czerwonymi ożywiającymi monochromatyczną tonację całości. Szerokie słupki wokół płycin malowane obecnie wtórnie w kolorze ceglastym. Całość nawiązuje formą i kolorystyką do analogicznych motywów na malowanych szafach przyściennych wokół całej Sali umieszczonych w części cokołowej dekoracji szaf.

Szeroki pochwyty oraz cokół zamalowane obecnie płaszczyznowo, również w kolorze ciemno-ceglastym. Wykonano kilka odkrywek stratygraficznych w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki tych partii.

Pierwszą, odsłoniętą malaturą z czasów pierwotnego wystroju jest warstwa, najpewniej w technice olejnej w kolorze rozbielonej, przełamanej czerwieni w odcieniu ceglastym. Warstwa ta znajduje się na szarym gruncie lub farbie w kolorze szarym odsłoniętej pod spodem. Ocena pochodzenia i chronologii tych warstw wymaga doprecyzowania w toku dalszych prac przy obiekcie. Kolorystyka szarości i czerwieni jest zbliżona do tej widocznej w partiach cokołowych malowanych szaf. Ta na balustradzie mogła być zatem opracowana warstwowo dostosowując ją w trakcie malowania do całego wystroju Sali Rady.

Następna warstwa w kolejności na badanym fragmencie balustrady to bardzo cienki, biały grunt, a na nim warstwa obecnie eksponowana w kolorze ciemno-ceglastym.

Potwierdzeniem warstwowego opracowania kolorystyki mogą być odkrywki wykonane na pochwyicie balustrady. Pod obecnie widoczną, wtórną, czerwoną monochromią na białym gruncie odstonięto szarą malaturę na kremowym podkładzie, a na górnej płaszczyźnie pochwyty kolor szaro-czarny, który mógł nawiązywać pierwotnie do marmoryzacji.

STAN ZACHOWANIA.

W latach 80-tych w Sali Rajców prowadzone były prace konserwatorskie. Można podejrzewać, że prace te były zakrojone na dość szeroką skalę. W obrębie balustrady widać rozległe przemalowania, które w pewnym stopniu mogły nieco zmienić pierwotny wygląd malatury. Dostrzegamy to w malowanych ornamentach płycin, jak również w samej marmoryzacji. Na potwierdzenie tego faktu można porównać analogiczne fragmenty balustrady z tymi na archiwalnych fotografiach, gdzie wyraźnie nastąpiła zmiana rysunku marmoryzacji na tralkach.

Wyraźnie widoczne są na nowo wymalowane trzy tralki w stylistyce oryginału w krótkim odcinku przy oknie. Całkowicie przemalowano pochwyty balustrady cokół oraz słupki z ornamentami w kolorze ciemno-ceglastym.

Warstwa malarska oryginalnych tralek jest w złym stanie. Posiada szereg bardzo drobnych ubytków i przetarć na całej powierzchni elementów. Cała powierzchnia jest silnie zakurzona i zabrudzona, pokryta pociemniałym obecnie werniksem.

Widoczne są także nieliczne uszkodzenia drewna, wymagające uzupełnienia.

ZAŁOŻENIA I PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Z uwagi na fakt, że obiekt był konserwowany w przeszłości, bieżąca konserwacja powinna uwzględnić część zabiegów, które wówczas wykonano w nawiązaniu do widocznego wówczas oryginału, a które nie zakłócają ogólnego charakteru wystroju. Usuwanie przemalowań wykonanych najpewniej w technice olejnej mogłaby wiązać się z uszkodzeniem oryginału. Retusze wykonane były kilkadziesiąt lat temu, zatem farba na spoiwie olejnym stała się już bardzo twarda i z pewnością trudna do usunięcia.

Na pewno należy skorygować marmoryzację trzech tralek na węższym, przyokiennym boku balustrady. Należy usunąć przemalowania z pochwyty balustrady, cokołu i prostokątnych słupków z malowanymi ornamentami. Nie wykluczone, że w czasie usuwania przemalowań z powierzchni poręczy w miejscach, na których stały pierwotnie putta i ozdobne kraty będą ślady po montażowe i być może jakieś wskazówki co do pierwotnego sposobu montażu.

PROGRAM KONSERWATORSKI

1. Usunięcie nawarstwień kurzu i brudu ściśle przylegających do warstwy malarskiej mechanicznie i przy pomocy odpowiednio dobranych środków powierzchniowo czynnych i środków chemicznych.
2. Uzupełnienie ubytków drewna
 - * przy zastosowaniu fleków drewnianych odpowiednio dobranych pod względem gatunku drewna i przekrojów.
 - * przy użyciu kitów trocinowych lub poliuretanowych i opracowanie powierzchni.
3. Usuwanie przemalowań oraz innych wtórnych nawarstwień mechanicznie lub przy użyciu odpowiednio dobranych środków chemicznych.
4. W przypadku konieczności podklejenie i sprasowanie z podłożem odspajających się w postaci łusek fragmentów warstw gruntu wraz z malaturą. (np. Movilith dm-771,).

5. Przemalowania wykonane w przeszłości, których się nie usuwa należy przetrzeć, aby zwiększyć efekt transparentności i wprowadzić ewentualne retusze.

6. Uzupełnienie ubytków gruntu kitami klejowo-kredowymi i opracowanie powierzchni.

7. Wykonanie punktowań, scalenie kolorystyczne oraz ewentualne rekonstrukcje drobnych partii marmoryzacji.

8. Pokrycie malatury warstwą werniksu półmatowego.

9. Wykonanie prac przy srebrzonych listwach

- * usunięcie lakieru ze srebra

- * zeszlifowanie srebrzeń wraz z warstwą powierzchni gruntu i przeolejonym pulmentem.

- * nałożenie gruntu klejowo-kredowego wraz z warstwami nowego pulmentu.

- * srebrzenie srebrem płatkowym na poler.

- * opracowanie srebrzeń w kontekście wykonanej malatury.

- * zabezpieczenie srebra szelakiem

10. Wykonanie prac przy złoceniach w imitacji marmoryzacji na tralkach.

- * pokrycie powierzchni marmoryzacji zgodnie z badaniami oryginału przy użyciu złota płatkowego zakładanego na mikstion lub instakol w zależności od uzyskanego efektu.

- * opracowanie malarskie wokół wykonanych złoczeń oraz tonowanie pozłoty w zależności od potrzeby.

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
opinie uzgadnia* zgodnie z warunkami Pozwolenie
jako załącznik do pisma/postanowienia/pozwolenia* nr 11/R/2020
projekt budowlany/program konserwatorski/dokumentacja*
znak sprawy: ZR.5144.17.2020.AM
Opole, dnia 16.03.2020r.
*niepotrzebne skreślić

Podpis

OPOLSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW

Elżbieta Molak

Konservator Dziel Sztuki
mgr Wandychowski
nr dypl. 1426

SPIS FOTOGRAFII

Fot.1. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok ogólny.

Fot.2. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok ogólny.

Fot.3. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na marmoryzowane tralki od strony frontowej.

Fot.4. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na marmoryzowane tralki od strony podestu.

Fot.5. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na marmoryzowane tralki od strony podestu. W głębi widoczna płycina na słupku malowana wtórnie, różniąca się kształtem od pozostałych na tej stronie balustrady.

Fot.6. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na marmoryzowane tralki od strony podestu. Widok na wtórnie przemalowane tralki.

Fot.7. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na marmoryzowane tralki od strony podestu. Fotografia pokazuje stan zachowania jednej z przykładowych tralek, oraz sposób malowania.

Fot.8. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na marmoryzowane tralki od strony frontowej. Pokazano zły stan zachowania oryginalnej malatury z licznymi przetarciami i drobnymi ubytkami. Dodatkowo widoczne poślaczane smugi w rysunku marmoryzacji.

Fot.9. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na marmoryzowaną tralkę od strony podestu.

Fot.10. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na fragment furtki ze starym zamkiem wraz z klamką.

Fot.11. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na płycinę pomiędzy tralkami od strony podestu po lewej stronie furtki. Płycina najpewniej oryginalna.

Fot.12. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na płycinę pomiędzy tralkami od strony podestu po prawej stronie furtki. Płycina prawdopodobnie wtórna.

Fot.13. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na oryginalną płycinę pomiędzy tralkami od strony podestu. Widoczny stan zachowania warstwy malarskiej i sposób malowania oryginału.

Fot.14. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na oryginalną płycinę pomiędzy tralkami od strony frontowej. Widoczny stan zachowania warstwy malarskiej i sposób malowania oryginału. Fotografia pokazuje także srebrzone listwy wokół płyciny.

Fot.15. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na oryginalną płycinę pomiędzy tralkami od strony frontowej. Makrofotografia pokazuje odkrywkę na ceglastym tle. Pod obecnie widoczną malaturą na białym podkładzie widoczny pierwotny kolor balustrady w tonacji rozbielonej, przełamanej czerwieni. Kolor nawiązuje do czerwieni malowanej na szafach w partiach cokołu. Warstwa widocznej na odkrywce malatury naniesiona na szarym podkładzie odsłoniętym pod spodem.

Fot.16. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na pochwyty. Makrofotografia pokazuje odkrywkę na ceglastym tle. Pod obecnie widoczną malaturą widoczny pierwotny kolor balustrady w tonacji rozbielonej, przełamanej czerwieni.

Fot.17. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na pochwyty. Makrofotografia pokazuje przetarcia na górnej części pochwyty. Pod obecnie eksponowaną, ceglastą malaturą widoczna wcześniejsza, ciemnoszara warstwa malarska, która nawiązuje do szarej marmoryzacji oryginału.

Fot.18. Brzeg. Ratusz. Sala Rajców. Balustrada. Widok na pochwyty. Makrofotografia pokazuje odkrywkę na profilowanych powierzchniach bocznych. Pod obecnie eksponowaną, ceglastą warstwą odsłonięto relikty starej malatury na kremowym, przeklejonym gruncie, najpewniej z czasów oryginalnej dekoracji Sali.

1.
2.

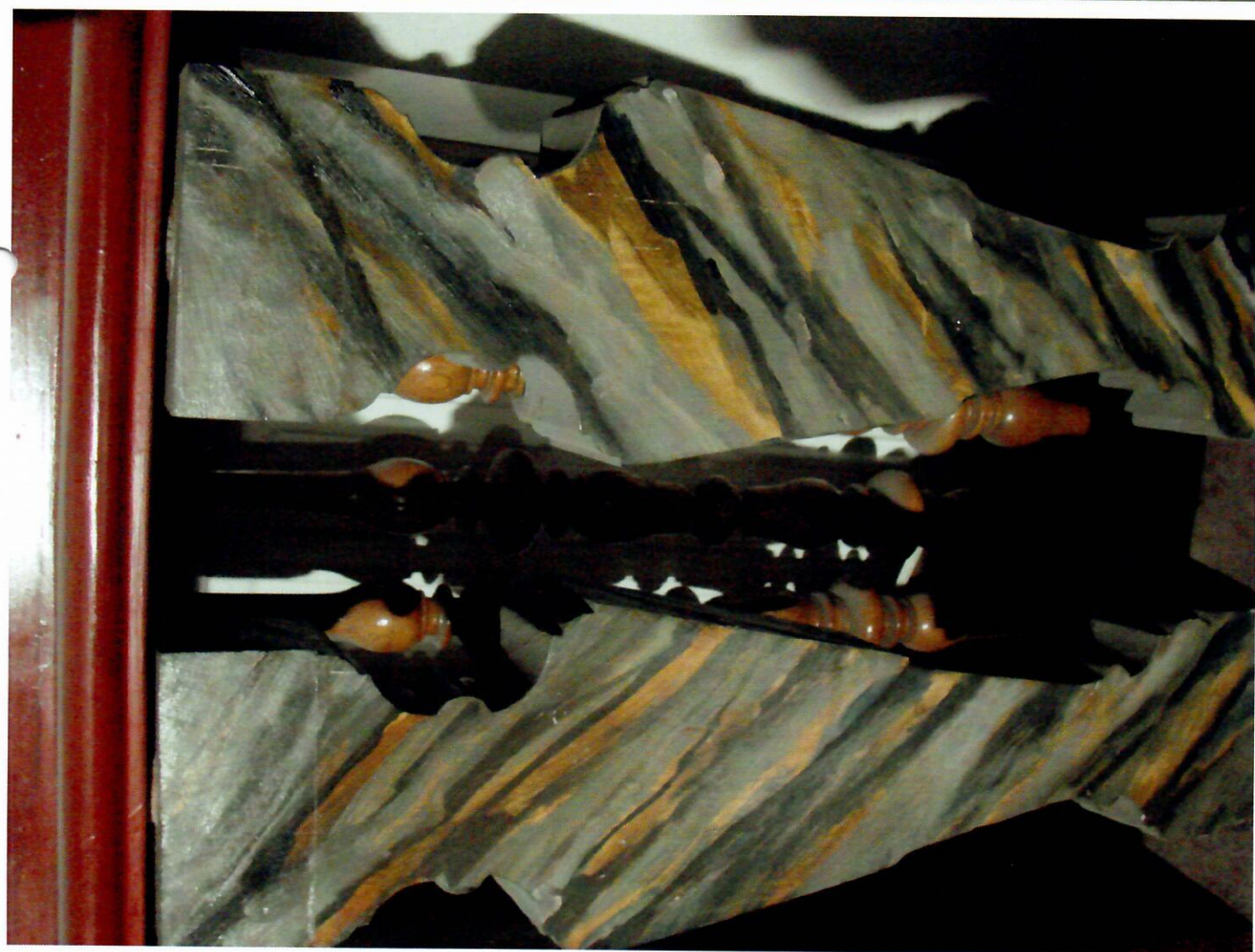
3.

4.

5.

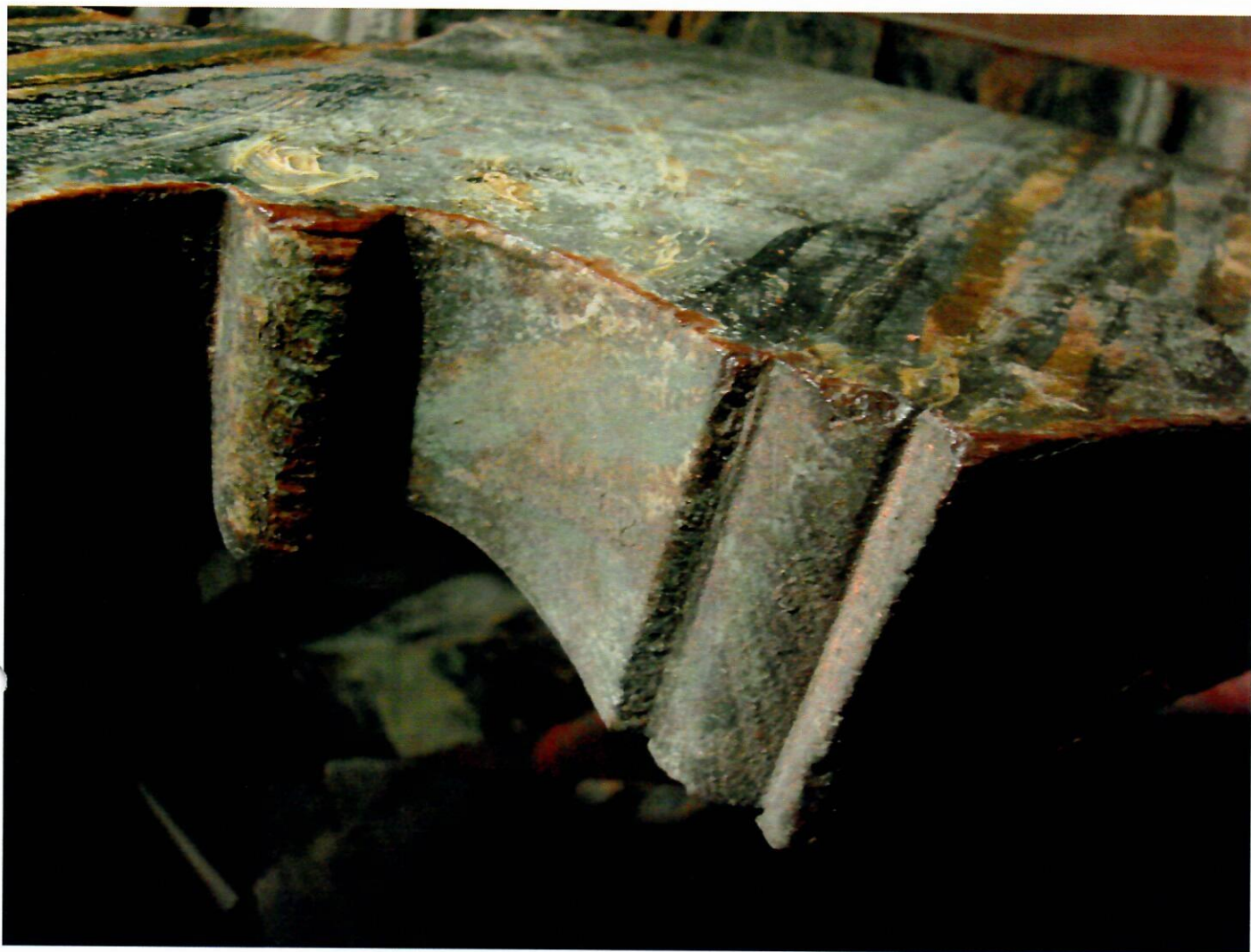
6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.
16.

17.

18.